

Vnde & Ioānes Apostolus: Ex hoc cognoscimus, inquit, charitatem eius, quia ipse pro nobis animam suā posuit. Iuste igitur maior charitas, per quam reformatum est genus humanum.

CAPVT XIII.

Sectamini charitatem, emulamini spiritalia, magis autē ut propheteis.) Post charitatem prophetandi studium magis habendum hortatur, quia quamuis magni sint spirituales gradus quos enumerat: Hic tamen melior qui utilitatem ecclesie proficit, ut discant omnes diuinæ legis rationem. In quo enim quis animum dederit, in eo ipso accipit donum, dicente Salomone: Scire legem sensus est optimus, scientia enim charitate subnixta non inflatur sed est mansueta proficiens omnibus ad utilitatem. ¶ Qui enim loquitur linguis, non hominibus loquitur sed deo: nemo enim audit, spiritu autē loqui mysteria.) Hoc est quod dicit, quia qui loquitur incognita lingua, deo loquitur, quia ipse omnia nouit. homines enim nesciunt, ideoque nullus est ex hac re profectus, spiritu autem loquitur non sensu, quia ignorat quod dicit. ¶ Qui enim prophetat, hominibus loquitur ad ædificationem & exhortationem & consolationem.) Aedificatur enim quando quæstionum solutionē addiscit. Exhortatio autē illi fit, ut desiderium patiat, prophetandi. Consolatur uero, quia contemptum disciplinæ spe uidet. Scientia enim legis firmat animos, & prouocat ad spei melioris profectum. ¶ Qui loquitur lingua se ipsum ædificat, qui uero prophetat ecclesiam ædificat.) Per id enim quod forte solus scit quod loquitur, se solum ædificat: nam qui prophetat omnē plebem ædificat, dum intelligatur ab omnibus quid loquatur. Prophetas interpretes dicit scripturarum. Sicut enim propheta futura prædicit quæ nesciuntur: ita & hic dum scripturarum sensum qui multis occultus est manifestat dicitur prophetare. ¶ Volo autē uos omnes loqui linguis, magis autē

ut prophetis.) Non poterat prohibere loqui linguis, quia quia superius donum istud dicit esse spiritus sancti, sed ideo prophetandi magis studiū habendum, quia utilius est. ¶ Maior est enim qui prophetat q̄ qui loquitur lingua nisi interpretetur.) Quia si interpretari poterit, nō erit minor quia ecclesiam ædificat: hoc enim maius est, quod omnibus prodest. Hic enim per donum dei linguis loquitur, qui etiam interpretatur, sicut & illi duodecim in actibus apostolorū. ¶ Nunc autem fratres, si uenero ad uos linguis loquens, quid uobis prodero si nō loquar uobis, aut in reuelatione, aut in noticia, aut in prophetia, aut in doctrina.) Hæc omnia unum significant. Docere enim nemo poterit, nisi intelligatur. Tamen quæ sine anima sunt uocē dantia, siue tibia siue cithara, si distinctionem sonus non dederint, quō cognoscetur, quod per tibiam canit, aut qd citharizatur. Etenim si incertam uocem dederit tuba quis separabit ad præliū? Qm̄ exempla facilius suadent q̄ uerba, exemplis cōmendat p̄ quæ facile assequantur, non debere illos in ecclesia loqui linguis, qui interpretari nō possunt. Ut quid em̄ loquatur, quem nemo intelligit? ¶ Ita & uos per linguā nisi significantem sermonem dederitis, quō scietur quid loquimini? Leritis enim in aëra loquentes.) Hoc est, nihil proficientes. ¶ Vt puta genera linguarum sunt in hoc mūdo, & nihil sine uoce.) Multa quidē genera sunt linguarum, inquit, sed habent, pprias uocum significaciones ut intelligantur. ¶ Si ergo nesciero uirtutem uocis, ero ei cui loquor barbarus, & is qui loquitur mihi barbarus.) Nō utiq; id studendum monet, ut inuicem per incognitam linguam barbari sibi uideantur, sed quia concordia res est, his nitendum est, ut per unanimitatem intellectus, cōmuni læticia glorientur. ¶ Sic & uos quoniam æmulatores estis spirituum ad ædificationem ecclesie, quærite ut prophetetis.) Quia prodest scripturas explanare, nā incitatur & gaudet animus quando aliquid de scripturis percipit, & quantum propensior in hac parte sit, tm̄ deserit uitia, propterea ad hanc partem studium monet

applicandum. ¶ Ideo qui loquitur lingua, oret ut interpretetur. Eum qui linguis loqui desiderat, orare debere ut accipiat donum interpretandi, ut proficiat cæteris studiis eius. ¶ Si orauero lingua, spiritus meus orat, mens autem mea sine fructu est. Manifestum est ignorare animum nostrum si lingua loquatur quam nescit, sicut a se solent Latini homines Græce cantare oblectati sono uerborum, nescientes quid dicant. Spiritus autem qui datur in baptismo scit quid oret animus dum loquitur aut perorat lingua sibi ignota: mens autem qui est animus, sine fructu est. ¶ Quem enim potest habere fructum, qui ignorat quæ loquatur. ¶ Quid est ergo? Orabo spiritu, orabo & mente, psalmum dicam spiritu, psalmum dicam & mente. Hoc dicit, quia cum quis hac lingua loquitur quam nouit, tam spiritu quam mente orat, quia non solum spiritus eius quem dixit datum in baptismo scit quid oratur, sed & animus simili modo, & de psalmo non ignorat. ¶ Ceterum si benedixeris spiritu. Hoc est, si laude dei lingua loquaris ignota audientibus. ¶ Quis supplet locum idiotæ? quomodo dicit amen super tuam benedictionem, quia nescit quid dicas? Imperitus enim audiens quod non intelligit, nescit finem orationis & non respondet amen, id est, uerum, ut confirmetur benedictio. Per hos enim impletur confirmatio precis, qui respondent amen, ut omnia dicta ueri testimonio in audientium mentibus confirmetur. ¶ Nam tu quidem gratias agis. De eo dicit quod cognita sibi loquitur, quia scit quid dicat. ¶ Sed alius non edificatur. Si utique ad edificandam ecclesiam conuenitis, ea debent dici quæ intelligant audientes. Nam quid prodest ut quis lingua loquatur quam solus scit, ut qui audit nihil proficiat, ideo tacere debet in ecclesia, ut hi loquantur qui proficiunt audientibus. ¶ Gratias ago deo meo, quod omnium uestrum lingua loquor. Quoniam superius linguis loqui donum esse dixit spiritus sancti, ideo ad deum refert quod omnium lingua loqueretur. ¶ Et ne forte quasi æmulus per inuidiam hoc docere uideretur, ostendit se omnium quidem horum lo-

qui

qui linguis, & quia non ualde prodest. ¶ Sed in ecclesia, inquit, uolo quinque uerba loqui per legem, ut & alios edficem quam decem milia uerborum in lingua.)

Utilius dicit paucis uerbis in apertione sermonis loqui quod omnes intelligant, quam prolixam orationem habere in obscuro. Hi ex Hebræis erant qui aliquando Syra lingua plerunque Hebræa in tractatibus aut oblationibus utebantur ad commendationem. ¶ Gloriabantur enim se dici Hebræos propter meritum Abrahæ.

Quod idem Apostolus pro nihilo habuit, dicens: Mihi autem absit gloriari nisi in cruce domini nostri IESU CHRISTI ¶ Fratres, nolite pueri effici sensibus, sed malicia paruuli estote, ut sensibus perfecti sitis.)

Perfectos illos uult esse, ut sciant quid ad instructionem ecclesiæ sit necessarium, ut recedentes à malicia & erroribus, his studerent quæ proficerent ad utilitatem fratrum. Sic est enim sensu perfectus, qui id agit ut profit alicui maxime fratri. ¶ In lege enim scriptum est, quia in alijs linguis & in labijs alijs loquar populo huic, & nondum me exaudient dicit dominus.)

Hoc dominus de his dixit, quos præscit nec saluatori credituros. In alijs enim linguis & in alijs labijs loqui nouum testamentum est prædicare, sicut dicit Hieremias ppheta: Ecce uenient dies dicit dominus & consummabo domui Israël & domui Iuda testamentum nouum, non secū dum quod disposui patribus illorum hoc est, immutata ratione, aliter loqui quam se legis ueteris uerba habeāt, dum audiunt sabbatum solui, neomenias euacuari, circumcisionem cessare, sacrificia immutari, escas dudū prohibitas licere edere, CHRISTVM de deo deum prædicare, hoc est, alijs linguis & alijs labijs loqui, & nec sic perfidi deum obaudire uoluerunt. Potest & sic intelligi, ut quia multi Iudæorum maleuoli erant, & propterea dignum non erat his in reuelatione loqui Euangelium, sed in parabolis loqueret ad eos, & intelligētes ideo sibi nō reuelari quia mali erant, nec sic se corrigerent ut mereri se facerēt p explanationem audire uerba dei.

Ephes. 4.

Hiere. 31.

Matth. 13.

Vnde dicunt discipuli ad dominum: Domine quare in parabolis loqueris illis? Et dominus: Quia uobis datum est, inquit, nosse mysterium regni dei: illis autem nō, ut uidentes non uideat, & audientes non intelligant, ne indigni salutem perciperent: quod animaduertentes, p̄ meritis suis factum, ne sic cōuersi deo satisfacere uoluerūt.

¶ Itaq; linguæ in signum sunt.) Hoc est, uelamine incognitæ linguæ obscurati sunt sermones dei, ne uideantur à perfidis, ut cum audiuntur incognitæ linguæ signū sit, quia propter perfidiam factum est ne audiens intelligat. ¶ Non utiq; his qui credunt, sed non credentibus.)

Hoc est quod dixi, quia ad occultandos sensus incredulis proficiunt linguæ. ¶ Prophecia autem non incredulis sed his qui credunt.) Hoc est, non competit fidelibus audire linguas quas non intelligant, sed infidelibus q̄ non sunt digni intelligere, sicut dicit Isaias propheta: Wade & dic populo huic, Aure audietis & non intelligeris &c.

Isaiæ. 6.

¶ Si conuenerit uniuersa ecclesia in unum & loquantur omnes linguis, introeant autem & idiotæ, nōne dicēt, quia insanitis?) Manifestum est, quia si omnes diuersis linguis loquantur, tumultus fit quidam inconditus populi quasi phrenesim patientis. ¶ Si autem omnes prophetent, intret autem aliquis infidelis uel idiota, increpatur ab omnibus, redarguitur ab omnibus, occulta cordis eius manifesta fiunt, & tunc cadens in faciem adorabit deum pronuncians quod uere deus sit in nobis.) Cū enim intelligit & intelligitur, audiens laudari deum & adorari Christum, peruidet ueram esse & uenerandā religionem, in qua nihil fucatū, nihil in tenebris uidet geri, sicut apud paganos quibus uelantur oculi, ne quæ sacra uocant perspicentes, uarijs se uanitatibus cernant illi ludi. Omnis enim impostura tenebras petit, & falsa pro ueris ostendit. Ideo apud nos nihil abdite, nihil sub uelamine, sed simpliciter unus laudatur deus, ex quo sunt omnia, & unus dominus Iesus per quem omnia. Si enim nullus sit qui intelligat aut à quo ipse discutiatur, potest dicere seductionem esse quādam & uanitatem, quæ ideo

linguis

linguis canitur quia pudoris est si reueletur. ¶ Quid est ergo fratres, cum conuenitis unusquisq; uestrum psalmū habet.) Id est, laudem dei per canticum eloquitur. ¶ Doctrinam habet.) Hoc est, sensum per spiritalem prudentiam habet expositionem. ¶ Reuelationem habet.) Id est, subest ei propheta occultorum, quæ ad omnium mentem perueniat fauentem spiritu sancto. ¶ Linguam habet.) Ut eos qui lingua loqui poterant non cōtristaret, permisit eos loqui linguis: ut a tanem ut interpretatio sequeretur. Ideo ait: ¶ Interpretationem habet.) Ut si interpretes adesset, daretur locus loquendi linguis. ¶ Omnia ad ædificationem fiant.) Conclusio hæc est, ut nihil incassum in ecclesia geratur, hocq; elaborandum magis ut imperiti proficiāt, ne quid sit corporis per imperitiam tenebrosū. Idcirco omnes paratos uult conuenire diuersis donis spiritualibus, ut ipsa auiditate animi uigilantes inuicem se exhortati, meliora dona æmularentur ad illuminationem fratrum. ¶ Sive enim lingua quis loquitur per duos ut multū tres, et particulatim ut unus interpretaretur.) Hoc est, duo aut tres, nō plus linguis loquātur, sed singuli non simul omnes, ne insanire uiderentur. Ideo ergo, ut multum tres, ne occuparent diem linguis loquentes & interpretes illorum, & non haberent, ppheætæ tempus scripturas disserendi qui sunt totius ecclesiæ illuminatores. ¶ Quod si non fuerit interpretes taceat in ecclesia, sibi autem loquatur & deo.) Hoc est, intra se tacite oret aut loquatur deo, qui audit muta omnia. In ecclesia enim ille debet loqui, qui omnibus profit.

Prophetæ autem duo uel tres loquantur & alij examinent uel interrogent.) Ipsum modum tenuit dicendo: Duo aut tres loquantur, singuli autem sicut supra, cæteros aut interrogare permisit de his quæ forte in ambiguum ueniunt, aut quæ assequi aliqui non potest, quia diuersa sunt ingenia, ut disputatione planiore dilucidentur. ¶ Quod si alij reuelatū fuerit sedenti, prior taceat.) Id est, permittat potior inferiori, ut si potest dicat nec ægreferat, quia potest & illi dari donū ut dicat, cum uidet

uidetur inferior, quod potiori concessum non est. Sicut enim totum uni concedi non potest licet potiori, ita & nō potest alicui quamuis inferiori nihil impertiri, ut nemo sit uacuus à gratia dei. ¶ Potestis enim per singulos prophetare, ut omnes discant & omnes exhortentur.)

Hæc traditio synagogæ est, quam nos uult sectari, quia Christianis quidem scribit, sed ex gentibus factis non ex Iudeis, ut sedentes disputent seniores dignitate in cathedris, sequentes in subsellijs, nouissimi in pauimento summatas. Quibus si reuelatum fuerit dandum locū dicendi præcipit, nec despiciendos, quia mēbra corporis sunt.

¶ Et spiritus prophetarum, pphetis subiectus est.) Quia enim unus atq; idem spiritus est, qui tam pphetis futura dicentibus q̄ his reuelauit scripturas iniundit se p ratione & qualitate causarum, idcirco dixit: Subiectus est prophetis, ut ingenia accenderet hac spe quod spiritus conatus adiuuet. Desiderio em̄ optimo ad dei res enarrandas subuenit, ut impleat boni propositi uolūtatem.

Nam & de saluatore idem dictum est: Bibebant autē de spiritali sequente petra: petra autem erat Christus. Hoc est, & subiectum esse, quod & sequi. Sequebatur enim ut humanis suffragijs deficientibus, adesset ad auxilium tribuendum. Ita & spiritus subiectus dicitur, ut conatus bonos adiuuet, cum suggerit. Subiectus enim uidetur, qui cœpta alterius perficit. ¶ Non est enim dissentionis res, sed pacis.)

Ioan. 4.

Quia ergo pacis res est, dicente saluatore: Pacem meam do uobis, pacem relinquo uobis, nemo alterū non sinat dicere, neq; debet dicenti studio contradicendū resistere, ne discordia fiat in corpore. Qui enim in pace uocantur, patientiæ debent studere, ne pacis iura soluantur. ¶ Sicut in omnibus ecclesijs sanctorum doceo.) Hoc dicto hortatur illos ut quæ præcepit faciant, quando similiter se ecclesijs sanctorum prædicare testatur. ¶ Aut à uobis uerbum dei profectum est, aut in uos solos aduenit.) Arguentis uerba sunt. Sic enim instati erant quasi ip̄s promissa fuisset hæc salus, & exemplo eorum cæteræ gentes uocarentur ad fidem, aut nō essent aliqui qui

possent

possent accipere gratiam dei, apostolis prædicantibus. Sic enim se iactabant, quasi beneficium darent magis quàm acciperent accedentes ad fidem. Vnde dicit: Aut in uos solos deuenit uerbum dei. Omnis enim qui uult aliquid emere quod scit ab alijs non requiri, cum quodam fastidio accedit ad emptionem, quasi beneficium præstiturus uendenti. Ideo hoc Apostolus arguit in Corinthijs, quia tales se præbebant elatione uanitatis, quasi si ipsi nõ obedirēt uerbis fidei, nemo esset quàm Si crederet. Sicut dicit Iudeis. Vobis primis oportebat loqui uerba uite huius, sed quia repulistis ea, indignos uos facientes æternæ uite, ecce conuertimus nos ad gentes. ¶ ¶ Si quis existimatur propheta esse aut spiritalis, cognoscat quæ scribo uobis, quæ domini sunt. Hoc dicens, tangit supra memoratos falsos apostolos, à quibus fuerant deprauati, qui pro desiderijs hominum nõ diuina sed terrena docebant. Ideo hic nihil suum tradere se dicit sed domini, ut quibus suadet deo acquisiti non hominibus uideantur: quæ fiducia & constanter prædicat, liberam habens conscientiam quia non hominibus placere uult sed deo. Vnde peccatoribus non blanditur ut crescant, sed admonet ut desinant.

Acto. 13.

¶ ¶ Si quis autem ignorat, ignorabitur. Recte, quia qui nescit domini esse quæ loquitur Apostolus, & ipse à domino ignorabitur in die iudicij, dicente domino: Amen dico uobis quod nescio uos. ¶ ¶ Propter quod fratres æmulationem habete prophetandi. Quamuis arguat hos & in multis reprehendat & corripiat, eo quod recesserant à traditione eius, tamen fratres hos uocat, quæ dicit Esaias ad plebem domini: Dicite his qui non recte ambulant in uis meis, fratres nostri estis uos. . Ut ergo consolaretur istos post correctiones, fratres illos uocat, & ad æmulationem prophetiæ hortatur, ut assidua disputatione & explanatione legis diuinæ fierent fructiores, ut possent dicere peruersas esse pseudoapostolorum prædicationes. ¶ ¶ Et loqui linguis nolite prohibere. Et hoc, ppter charitatē, ut quæ possunt loqui linguis, & quæ interpres fuerit, præsens, nõ uetent ne fiat dissensio.

¶ ¶ Omnia